

РЕЦЕНЗИЯ

за трудовете на гл. ас. д-р Гергана Руменова Ганева, участник в конкурса за академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология (Български език – История на българския език), обявен в ДВ, бр. 55 от 28.06.2024 г., за нуждите на ФСФ, СУ „Св. Кл. Охридски“.

В конкурса за „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология (Български език – История на българския език), обявен в ДВ, бр. 55 от 28.06.2024 г., участва единствен кандидат - гл. ас. д-р Гергана Руменова Ганева. Тя е представила необходимите документи.

Гергана Ганева е родена през 1981 г. Най-напред учи българска филология във ФСФ на СУ „Св. Климент Охридски“. Завършва през 2005 г. магистърска програма по лингвистика. По-късно следва испанска филология във ФКНФ на СУ „Св. Климент Охридски“, като през 2007 г. се дипломира като магистър. От 2007 до 2010 Ганева е редовен докторант по история на българския език във ФСФ. Защишава успешно докторска дисертация на тема „Глаголната суфиксация в историята на българския език с оглед на изграждането на видовата опозиция“. Владее на високо ниво испански и английски език.

Начало на трудовата дейност на кандидатката бележи нейната работа като редактор в АД „Позвънете“ -гр. Варна. В областта на медиите Гергана Ганева работи от 2005 до 2007 г. Нейният истински професионален път обаче започва в Научноизследователския сектор при Софийски университет „Св. Кл. Охридски“, където тя изпълнява длъжността технически сътрудник. Отговорна е за цялостното административно обслужване на проекта „История и историзъм в православния славянски свят. Изследване на идеите за история“, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ към МОН. Работи по проекта от 2009 до 2011 г. През 2011 г. д-р Ганева започва работа като главен асистент в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“. Научните ѝ интереси са в областта на историята на българския език. През 2013 г. кандидатката печели конкурс за асистент във ФСФ, СУ „Св. Климент Охридски“, където работи и сега като главен асистент. Води семинарни упражнения по история на българския език. Гергана Ганева притежава добри социални умения. Те ѝ помагат в работата и като преподавател и в цялостното ѝ вписване в колективите, в които се е трудила. Притежава също организационни и административни умения.

Научната продукция от трудове, с които кандидатката участва в конкурса, са 13 на брой. От тях има две монографии, 11 статии и участие в два речника. Тематично научната дейност на д-р Ганева е организирана в следните направления:

1. Глаголната модалност в историята на българския език:

Хабилитационният труд „Модални значения *възможност* и *вероятност* в българската езикова история“, издаден в София през 2023 г. е посветен на глаголната модалност в историята на българския език. Обект на анализ са езикови средства за изразяване на възможност и вероятност – условното наклонение, модални употреби на бъдеще време, модални глаголи и перифрастични конструкции с модално значение. Лингвистичният

материал е ексцерпиран от писмени извори от период между XIV и XVIII в. - *Троянска притча*, произведения на патриарх Евтимий и на Константин Костенечки, книгата *Григорий Цамблак, Влахо-български грамоти, Житие на Георги Нови Софийски* от поп Пейо, *Чергедски молитви, Троянски дамаскин и Свищовски дамаскин*. Авторката дава кратки сведения за всеки паметник. Монографията се състои от увод, четири глави и заключение. В увода са представени методологията и изворите на езиков материал. Първа глава, озаглавена „Модалност, епистемична модалност и презумптивност“, представя теоретичните постановки, върху които стъпва анализът на езиковия материал. Авторката представя накратко схващанията както на чужди автори като Палмър, Дж. Байди, така и на български като Р. Ницолова, Г. Герджикова, К. Алексова и т.н. В хабилитационния труд се приема, че всички езици познават модалността, но я изразяват по различни начини. Самата модалност пък е понятийна категория, изразяваща оценката на говорещия към отношението между действието и реалността.

Следващите глави са посветени на граматически категории, които показват модалност. Втора глава разглежда условното наклонение като средство, изразяващо неепистемична възможност. В главата на базата на лингвистичен материал от цитираните среднобългарски паметници се проследява какво е било значението на условното наклонение. Г. Ганева обобщава в края на главата, че в български трябва да говорим именно за условно наклонение със значение възможност, а не за конюнктив.

Трета глава, *Модалност и контекст. История на епистемичната възможност и вероятност*, е посветена на изразяването на епистемична възможност и вероятност с помощта на модални употреби на бъдещите времена. Авторката се насочва към три типа контексти, които се свързват с епистемична възможност – несъщински въпроси, същински въпроси, въпросителни подчинени допълнителни изречения. Добавя още и контрафактични условия.

Последната, четвърта глава, представя на читателя наблюдения върху разволя на някои модални глаголи и перифрастични конструкции за изразяване на възможност и необходимост: *моџн /вгъзмоџн + инфинитив, бѣтн + инфинитив, трѣбоватн + инфинитив*. Епистемичните значения при модалните глаголи възникват най-късно и са типични за новобългарския период.

Монографията завършва с изводи. Едни от тях засягат реконструкцията на късното среднобългарско състояние при езиковата модалност, а други обясняват начина, по който в българския език функционират типологическите категории от полето на модалността. Изследването прави задълбочен и аргументиран анализ на модалността в българския език. Проследява нейното развитие в исторически план, затова смятам, че притежава качествата на хабилитационен труд.

2. Статии, свързани с проблемите на модалността в историята на българския език.

2.1. Значения и употреби на глаголите *моџн* и *възмоџн* (XIV – началото на XV в.). – В: РЪЦИ СЛОВО ТВРЪДО. Сборник в чест на проф. д.ф.н. Татяна Славова. София, 2022, 368–384.

Статията е посветена на модалните значения на глаголите *моџн* и *възмоџн*. Направена е съпоставка между техните значения и съвременните значения на глагола *мога*.

2.2. Изразяване на контрафактивно условно значение (върху материал от Книгата *Григорий Цамблак*). – В: ШЪСТЕОУЇЖ НЫНЪ ПО СЛЪДОУ ОУЧИТЕЛЮ. Сборник в чест на проф. д.ф.н. Анна-Мария Тотоманова. София, 2021, 582–595.

Статията е посветена на контрафактивно условно значение. Лингвистичният материал е ексцерпиран от книгата *Григорий Цамблак*. Авторката описва как реални и контрафактивни условни конструкции се противопоставят на морфосинтактично ниво именно чрез употреба на глаголни форми в подчиненото изречение. Защишава се тезата, че в протасиса на контрафактивните условни конструкции употребите на бъдеще време в миналото следва да се определят като предположителни и да се свържат с епистемичната модалност.

3. Трудове, посветени на проблемите на историческото формообразуване и словообразуване.

3.1. Монографията *История на граматическите основи*. София, 2018.

Монографията представлява преработен вариант на докторската дисертация на Г. Ганева. Посветена е на историята на граматическите основи за вид и време. Лингвистичният материал е събран от писмени паметници – основно от старобългарския и среднобългарския период (от IX до началото на XV век). Където е необходимо, авторката е привела форми от българските народни говори, а в някои случаи се посочени и предполагаемите праславянски облици на глаголите. Изследването има за цел да изследва вида и времето в историята на българския език през историята на аглутинативната суфиксация. Монографията е структурирана в пет глави. Първа глава представя основните теоретични постановки и изходното старобългарско състояние на разглежданата проблематика. Самата глава представя в няколко части статута на афиксите във флективните езици, организацията на старобългарските синтетични глаголни словоформи, съотношението между формообразуващите основи на сегашното време, аориста и имперфекта в старобългарския период. Следващите глави са посветени на историята на суфиксите, които имат видово значение и на някои исторически промени при темпоралните гласни (-e-, -и-, -a-, -o/e-, 0 и др.) в българския език. Показани са също някои диалектни разлики при темпоралните основи, които са възникнали през новобългарския период. В пета глава разглежда въпроса за отношението между отименните глаголи и начините на глаголното действие. Монографията завършва със заключение, в което Г. Ганева обобщава, че българският език проявява склонност към аглутинативна афиксация. По този начин тя обяснява факта, че граматическите глаголни основи са образувани от специални суфикси, състоящи се от видови наставки и темпорални гласни.

3.2. Кога е започнало обогатяването на българската глаголна система. – Българска реч, том XXIII, брой 3, 2017, 77–83.

Статията прави опит да очертае хронологичните рамки на трансформацията на българската глаголна система. Авторката свързва глаголните промени с промени в морфонологията и стига до извода, че обогатяването на темпоралната система не е старобългарско явление, а предхожда новобългарското диалектно членение според застъпниците на ъ.

3.3. Темпоралните основи на старобългарския глагол. – *Paleobulgarica* / Старобългаристика, брой 4, 2015, 3–16.

Статията е посветена на глаголната категория време в старобългарския език. Нейната цел е да изясни как то се изразява с помощта на комбинации от темпорални основи и флексии.

3.4. Съдбата на тематичните суфикси в историята на българския език. – В: Кирило-Методиевски четения 2015. Юбилеен сборник. София, 2015, 231–240.

Работата има за цел да обясни някои особености на формообразуването на старобългарските съществителни имена и прегрупирането на склонението по родов признак от гледна точка на постановките на историко-типологическото езикознание.

4. Статии, свързани с участието на кандидатката в разработването на електронната система histdict.uni-sofia.bg.

Важна част от творческата дейност на д-р Г. Ганева е нейната работа по електронната система histdict.uni-sofia.bg. На базата на своето участие тя споделя някои интересни наблюдения в следните статии:

4.1. Electronic Diachronic Corpus and Dictionaries of Old Bulgarian. In: *Studia Ceranea. Journal of the Waldemar Ceran Research Centre for the History and Culture of the Mediterranean Area and South-East Europe*, Issue 8/2018, pp. 111–119.

4.2. Старобългарският език и компютърната лингвистика. – В: Св. Климент Охридски в културата на Европа. София, 2018, 467–473.

4.3. А. Тотоманова, Т. Славова, Г. Ганева. Морфосинтактичен тагсет на старобългарския книжовен език. – В: Информатика, граматика, лексикография BG051-3.3-06-0024/2012. Сборник доклади и материали от заключителната конференция, София, 29–30.06.2015. София, 2015, 17–117.

4.4. А. Тотоманова, Г. Ганева. Електронни инструменти за изследване на средновековната лексика и граматика. – В: Писменото наследство и информационните технологии E1'Manuscript–2014. Материали от V международна научна конференция - Варна, 15–20 септември, 2014. София – Ижевск, 2014, 171–173.

5. Съставителство на речници.

Г. Ганева участва като съавтор в следните речници:

5.1. Татяна Славова, Анна-Мария Тотоманова, Анета Димитрова, Гергана Ганева, Вероника Шалагин, Мария Тотоманова-Панева, Маргарет Димитрова. Речник на езика на Патриарх Евтимий. Част II. София, 2020. В този речник Ганева е автор на речниковите статии към буквите Ф, Х, Ц, Ч.

5.2. А. Тотоманова, Т. Славова, Г. Ганева. Граматически речник на старобългарския език (електронен ресурс histdict.uni-sofia.bg; <https://cyrillomethodiana.uni-sofia.bg/index.php/mdocs/category/10-grammar-dictionary> 2015).

6. Други.

Ганева е още автор на издадената на английски рецензия „A Spanish Antology of Material on the Pre-Christian Religion of the Slavs [Fuentes para el estudio de la religión eslava precristiana.“ Ed. y coord. J. A. Álvarez-Pedrosa Núñez. Zaragoza, Libros Pórtico, 2017, 505 p.]. In: *Paleobulgaria*, 3/2018, pp. 86–89. Работата е посветена на испаноезичната антология с извори за религията на славяните отпреди християнизацията им.

Научните трудове на д-р Гергана Ганева са цитирани общо 41 пъти.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Научната продукция на д-р Гергана Руменова Ганева е достатъчна за заеманата длъжност. Написаното от нея е на необходимото научно равнище и аз давам своя положителен вот за заемането на академичната степен *доцент*.

03.10.2024 г.

Подпис:.....

Гр. София

(Доц. д-р Кирил Кирилов)